

SỬ DỤNG ÂM NHẠC TRONG DẠY HỌC MỘT SỐ MÔN Ở TIỂU HỌC

○ VŨ NGỌC TUẤN - HOÀNG THỊ THANH*

Chương trình (CT) tiểu học (TH) từ 2000 đã đề ra quan điểm «tích hợp» (giữa các phần trong một môn học và giữa các môn học với nhau). Tuy đã có một số bài viết và công trình nghiên cứu về sử dụng âm nhạc trong các môn như Tiếng Việt, Toán; Thể dục... nhưng nhìn chung, các ý kiến đề xuất còn tản mạn, chưa thật sự phát huy được thế mạnh của sự tích hợp giữa bộ môn Âm nhạc với những môn học khác. Từ ưu thế đặc trưng của bộ môn Âm nhạc, chúng tôi thấy việc sử dụng âm nhạc trong dạy học một số môn học ở TH cần được nghiên cứu để triển khai một cách hệ thống và phát huy hiệu quả hơn.

1. Cơ sở khoa học của việc đề xuất tích hợp dạy học Âm nhạc với các môn học khác ở TH: 1) Âm nhạc là bộ môn có thế mạnh đặc thù; vừa là nội dung vừa có thể là hình thức, cách thức của quá trình tổ chức dạy học; hình tượng âm nhạc có sức thu hút đặc biệt đối với con người nói chung và HS TH nói riêng. 2) Tích hợp là một nguyên tắc dạy học được áp dụng với tất cả các môn học; giúp cho nội dung và hình thức dạy học trở nên gần gũi với HS, thuận lợi cho quá trình hình thành nhân cách. 3) Sử dụng âm nhạc nhằm tạo ra không khí thoải mái trong học tập là một việc thiết thực và phù hợp với quan điểm đổi mới giáo dục ở TH «học mà chơi, chơi mà học»; 4) Nhiều bộ môn như *Tiếng Việt, Thể dục, Toán...* ở TH cũng có những đặc điểm có thể phối kết hợp với bộ môn Âm nhạc.

2. Đề xuất một số nội dung cần tích hợp

a) Với môn Tiếng Việt

- *Phổ nhạc bảng chữ cái tiếng Việt* giúp trẻ làm quen khi mới bước vào lớp 1. Tuy nhiên những bản nhạc ấy đến nay dường như không được sử dụng về âm nhạc; hoặc có lẽ cũng tại chưa có bản nhạc nào hay, đủ sức hấp dẫn người dạy và người học, khiến họ sử dụng âm nhạc để học bảng chữ cái. Hi vọng các nhà giáo, nhà khoa học khắc phục được những thiếu sót này.

- *Phổ nhạc một số bài thơ tiếng Việt*. Trong CT Tiếng Việt ở TH có rất nhiều bài thơ, bài văn có

tính ‘ca từ’ hoàn hảo. Chẳng hạn, bài thơ *Hạt gạo làng ta* (thơ Trần Đăng Khoa) và *Quê hương* (thơ Đỗ Trung Quân) đã được hai nhạc sĩ Trần Viết Bình và Giáp Văn Thạch phổ nhạc rất thành công,... Nhiều bài thơ, bài văn khác có lẽ cũng đang «trông đợi» các nhạc sĩ tiếp tục phổ nhạc, không phải vì mục đích âm nhạc đơn thuần mà cả vì mục tiêu giáo dục.

b) Với môn Toán

- *Phổ nhạc chữ số*. Cũng như với bảng chữ cái, các chữ số cũng cần được quan tâm nhiều hơn khi kết hợp âm nhạc để giúp HS làm quen khi học toán. Tuy nhiên, ở các trường TH Việt Nam, hình thức này không được chú ý, mặc dù đã rất phổ biến đối với dạy học Toán trong những ngày đầu HS mới đến trường ở các nước tiên tiến.

- *Phổ nhạc một số công thức toán học và các phép cộng, trừ, nhân, chia*. Khi dạy học Toán ở TH, một số bài toán mang tính tiêu biểu hoặc có công thức cộng, trừ, nhân, chia... cũng cần được phối hợp với hát nhạc. Ở bậc học mầm non, các em đã từng hát «Một với một là hai» - đáng tiếc những bài hát như vậy ít thấy xuất hiện ở TH. Ngay cả các bài học thuộc lòng có «tính nhạc» (như bảng cửu chương) cũng đã không được sử dụng nữa vì bị cho là «máy móc», nghe như «cuộc kê». Thực ra, theo chúng tôi, nếu các nội dung này được phổ nhạc một cách nhuần nhuyễn, chắc chắn việc học toán sẽ có hiệu quả hơn rất nhiều đối với HSTH.

- *Phổ nhạc một số bài toán vui*. Đây cũng là một cách thức mang lại nhiều hứng thú hơn cho HS khi giải các bài toán này.

c) Với môn Tự nhiên - Xã hội. Môn học này có nhiệm vụ cung cấp cho HS những tri thức về tự nhiên, xã hội, về quê hương, đất nước,... thông qua chuyện kể, tranh ảnh, sự phân tích khoa học của GV. Tuy nhiên, bên cạnh đó, các em lại cũng cần được giáo dục tình yêu trước cảnh vật, con người... Những nội dung đó ít nhiều đều gắn bó

* Trường Đại học Hồng Đức

với âm nhạc – dù vẫn thấy thiếu sự phối hợp giữa âm nhạc với các kiến thức tự nhiên, xã hội nêu trên. Vì vậy, các tiết học còn diễn ra khô khan, nhàm tẻ, chưa kích thích được tình cảm, tình yêu của HS đối với thế giới tự nhiên và xã hội quanh mình.

Theo chúng tôi, cần tăng cường sử dụng các bài hát về đất nước, con người, văn hóa Việt Nam,... khi học môn Tự nhiên - Xã hội, trong đó đặc biệt quan tâm tới các bài dân ca nhằm minh họa cho những bài học có nội dung liên quan.

d) *Với môn Thể dục.* Đây cũng là môn học có mối liên hệ «đặc biệt» với âm nhạc và có thể sử dụng các hình thức phối hợp sau:

- *Hát nhạc với một số bài thể dục giữa giờ* được tổ chức tại sân trường hoặc ngay trong lớp học. Hiện đã có một số bài thể dục có sử dụng nhạc điệu nhưng còn rất hạn chế.

- *Phổ nhạc các bài thể dục nhịp điệu.* Nhạc trong các bài thể dục nhịp điệu (hay sử dụng trong các màn đồng diễn) thường là các bài hát quen thuộc, nổi tiếng và rất phát huy tác dụng. Theo chúng tôi, cần phát triển nhiều hơn nữa loại hình này, để không chỉ trong những màn đồng diễn mà với nhiều màn thể dục khác nữa cũng có thể áp dụng phổ nhạc được.

- *Múa thể dục tập thể.* Với HS ở nhiều nước, «khiêu vũ» là một trong những nội dung dạy học thể dục - nghệ thuật. Tuy nhiên, với HSTH Việt Nam, nội dung này chưa trở thành một phần của chương trình. Vì vậy, thiết nghĩ, thay vì phải có các màn nhảy múa nghệ thuật, có thể tính đến việc đưa vào chương trình những màn múa hát tập thể trong thể dục - thẩm mỹ.

3. Thử nghiệm dạy học ở TH

Chúng tôi đã tiến hành dạy học thử nghiệm tích hợp Âm nhạc (với 240 lượt HS lớp 6 tham gia tại một số trường TH trên địa bàn Thanh Hóa) trong một số bài *Tập đọc* (môn *Tiếng Việt*) ở TH: *Bài 1 - Cây và hoa bên lăng Bác* (lớp 2, kì 2, tuần 31); *Bài 2 - Tiếng đàn Ba-la-lai-ca trên sông Đà* (lớp 5, kì 1, tuần 7); *Bài 3 - Hạt gạo làng ta* (lớp 5, kì 1, tuần 14). Giáo án dạy học thử nghiệm khác với giáo án đối chứng ở phần cuối do có thiết kế hoạt động nghe các bài hát: *Bài 1 - Những bông hoa trong vườn Bác* (Nhạc và lời: Văn Dung); *Bài 2 - Tiếng đàn Ba-la-lai-ca trên sông Đà* (phổ nhạc: An Thuyên); *Bài 3 - Hạt gạo làng ta* (phổ nhạc: Trần Việt Bính).

Tiến hành phỏng vấn bằng phiếu trắc nghiệm để đánh giá hứng thú và kết quả học tập của HS, có so sánh với kết quả phỏng vấn các lớp đối

chúng, chúng tôi nhận thấy: hứng thú học tập của HS khi học các bài *Tập đọc* có sử dụng hát nhạc tăng lên rõ rệt (10,3- 12,5%); kết quả trả lời kiến thức bài học cũng tốt hơn (5,5- 6,7%).

Sử dụng âm nhạc trong dạy học một số môn học ở TH là phù hợp với quan điểm tích hợp và có thể đem lại hiệu quả giáo dục tốt hơn, làm tăng hứng thú trong học tập và kích thích sự tiếp thu kiến thức của các em. Rất mong có nhiều nghiên cứu đề ra chiến lược có tính hệ thống trong việc sử dụng âm nhạc đối với các môn học khác ngoài các môn học nêu trên ở TH. □

Tài liệu tham khảo

1. SGK Toán, Tiếng Việt, Tự nhiên - Xã hội ở tiểu học. NXB Giáo dục, H. 2009.
2. Bài hát cho bé tập đánh vần Tiếng Việt. <http://www.my.opera.com/cunquyen/blog/a-chao-ba-a-chao-ma>.
3. Sử dụng âm nhạc trong giảng dạy môn Thể dục cho học sinh tiểu học. <http://www.thanhcongb.org>.

Tích hợp quyền sở hữu...

(Tiếp theo trang 53)

3. Tích hợp quyền SHTT vào nội dung chương trình giảng dạy môn phương pháp NCKH trường ĐHSP sẽ giúp SV có tri thức bao quát, tổng hợp hơn về NCKH, thấy rõ được mối quan hệ và sự thống nhất của nhiều đối tượng NCKH trong những chỉnh thể khác nhau, đồng thời còn bồi dưỡng cho SV các phương pháp học tập, nghiên cứu có tính logic, biện chứng, làm cơ sở đáng tin cậy để đi đến những hiểu biết, những phát hiện có ý nghĩa khoa học và thực tiễn lớn hơn. Tích hợp nội dung SHTT vào chương trình giảng dạy phương pháp NCKH còn giúp SV có được những kiến thức cần thiết về SHTT, vấn đề bảo vệ quyền SHTT; giúp SVSP nắm vững và thực thi Luật SHTT một cách nghiêm túc trong quá trình học tập, rèn luyện ở nhà trường ĐH. □

Tài liệu tham khảo

1. Luật Sở hữu trí tuệ năm 2005. NXB Chính trị quốc gia, H.2008.
2. Nguyễn Văn Lê. *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*. NXB Trẻ, TP Hồ Chí Minh, 1995.
3. Lưu Xuân Mới. *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*. NXB Đại học sư phạm Hà Nội, 2003.
4. Trần Thị Tuyết Oanh (chủ biên). *Giáo trình giáo dục học*, tập 1. NXB Đại học sư phạm Hà Nội, 2007.
5. Baker & McKenzie. *Intellectual property guide 2004*. NXB Baker & McKenzie, 2004.